

Eugeniusz Ziemann

Jakiego kapłana sercanina potrzebuje Kościół dzisiaj

Symposium 18/1(26), 49-63

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ks. Eugeniusz Ziemann SCJ
Wyższe Seminarium Misyjne Księży Sercanów, Stadniki

JAKIEGO KAPŁANA SERCANINA POTRZEBUJE KOŚCIÓŁ DZISIAJ

Wstęp

Dzięki sakramentowi święceń misja powierzona Dwunastu przez Jezusa Chrystusa jest kontynuowana w Kościele przez prezbiterów i biskupów, wspomaganych przez diakonów, na podstawie sukcesji apostoelskiej i świętej władzy. Pogłębione zrozumienie istoty, natury oraz tożsamości kapłaństwa służebnego, opierające się na Bożym objawieniu, Tradycji oraz duchowym doświadczeniu licznych świętych i błogosławionych kapłanów, nabiera ewangelicznego wymiaru w odniesieniu do jego godności, powołania i misji. Zjednoczeni w sposób nierozzerwalny przez sakramentalny charakter święceń z kapłaństwem Jezusa Chrystusa, kapłani uczestniczą w Jego jedynym i wiecznym kapłaństwie. W wyniku tej ontologicznej relacji z Chrystusem pełnią oni władzę służebną w Jego imieniu (*in persona Christi Capitis*) oraz w imieniu Kościoła (*in nomine Ecclesiae*) przez posługę sakramentalną, głoszone słowo Boże oraz misję pasterską. Pogłębiona teologia i duchowość kapłaństwa wskazują na pilną potrzebę dojrzałej formacji zarówno powołanych do kapłaństwa, jak i kapłanów w konfrontacji z licznymi wyzwaniem świata oraz potrzebami Kościoła. Pytanie: Jakiego kapłana sercanina potrzebuje

Kościół dzisiaj?, jest zasadne w kontekście zmniejszającej się liczby powołań kapłańskich, a także kryzysu tożsamości kapłańskiej stygmatyzującej obraz współczesnego Kościoła.

Kryzys tożsamości kapłaństwa służebnego

Kościół jako instytucja, wspólnota Nowego Ludu Bożego, Mistyczne Ciało Chrystusa, doświadczał w swojej historii, i wciąż doświadcza, bolesnych skutków licznych kryzysów społecznych i religijnych. Po Soborze Trydenckim (1545-1563)¹, który zapoczątkował reformy w Kościele, a przede wszystkim wprowadził systematyczną formację intelektualno-duchową duchowieństwa, zjawisko nasilających się kryzysów nastąpiło pod koniec XVIII wieku w wyniku Wielkiej Rewolucji Francuskiej. Założenia ideologiczne tego wydarzenia skutkowały rozwojem ideologii opartych m.in. na humanizmie ateistycznym, antyklerykalnym – wspieranym przez racjonalistyczną myśl filozoficzną w ujęciu kartezjańskim, na rewolucji ekonomiczno-przemysłowej oraz modernizmie². Na przełomie XIX i XX wieku konsekwencją tego były ekonomiczno-polityczne systemy totalitarne, które ograniczały człowieka w jego naturalnym prawie do wolności, wypowiedania poglądów, szacunku dla ludzkiej godności i sumienia. Warto podkreślić, że doniosłą rolę w walce z tym zjawiskiem odegrały kleryckie instytuty życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostołskiego, które na bazie swoich charyzmatów, a także charyzmatu ich założycieli podejmowały działalność w wielu sektorach życia religijno-społecznego, wychowawczego i formacyjnego, kształtując nową rzeczywistość tożsamości kapłaństwa służebnego. Taką misję podjęło też Zgromadzenie Księży Najświętszego Serca Jezusowego, założone w 1878 roku we Francji przez czcigodnego sługę Bożego Leona Jana Dehona³. Wobec zjawisk zagrażających kapłańskiej tożsamości problematyka ta stanowiła przedmiot nauczania papieża przełomu XIX i XX wieku

¹ Por. E. ZIEMANN, *Być kapłanem Serca Jezusowego*, Kraków 2006, s. 18-36.

² Por. J. WALKUSZ, *Modernizm*, w: E. ZIEMANN (red.), *Encyklopedia katolicka*, t. 12, Lublin 2008, k. 1492-1495.

³ Por. E. ZIEMANN, *Być kapłanem...*, dz. cyt., s. 37-82.

oraz licznych wybitnych teologów z kręgu kultury języka niemieckiego i francuskiego. W dobie odnowy Kościoła po II Soborze Watykańskim (1962-1965) poważnym zjawiskiem kryzysowym w skali światowej była rewolucja kulturowa, obyczajowa i moralna z 1968 roku. Stając w konfrontacji z nauczaniem II Soboru Watykańskiego, zawartym zwłaszcza w Konstytucji o liturgii *Sacrosanctum concilium* (1963), Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium* (1964), Konstytucji duszpasterskiej w świecie współczesnym *Gaudium et spes* (1965), a także Dekrecie o formacji kapłanów *Optatam totius* (1965), Dekrecie o posłudze i życiu kapłanów *Presbyterorum ordinis* (1965), Dekrecie o przystosowanej odnowie życia zakonnego *Perfecte caritatis* (1965) oraz Deklaracji o wychowaniu chrześcijańskim *Gravissimum educationis* (1965), przyczyniła się ona do głębokiego kryzysu kapłaństwa służebnego. Czcigodny sługa Boży papież Paweł VI zwołał w latach 1967-1977 cztery nadzwyczajne synody biskupów poświęcone m.in. reformie prawa kanonicznego, wychowania seminaryjnego księży, małżeństwom mieszanym, reformie liturgii, kapłaństwu, sprawiedliwości i ewangelizacji we współczesnym świecie oraz katechizacji dzieci i młodzieży. Przejawem istniejącego wówczas kryzysu kapłaństwa służebnego była ogłoszona w 1967 roku encyklika *Sacerdotalis coelibatus*⁴. Podjęte przez bł. Jana Pawła II nauczanie II Soboru Watykańskiego, związane z kapłaństwem służebnym w kontekście misji Kościoła we współczesnym świecie, a także w perspektywie trzeciego tysiąclecia chrześcijaństwa, owocowało licznymi dokumentami, przemówieniami oraz *Listami do kapłanów na Wielki Czwartek 1979-2005*⁵. Obejmowały one zagadnienia związane z formacją kapłańską adekwatną do zagrożeń oraz kryzysów współczesności⁶, objawiających się desakralizacją życia, zobojętnieniem oraz indyferentyzmem religijnym, relatywizmem moralnym, pędem za dobrami materialnymi, uzależnieniem od środków masowego przekazu, fascynacją wirtualną rzeczywistością, demoralizacją i odrzuceniem autorytetów.

⁴ Por. Z. ZIELIŃSKI, *Paweł VI*, w: E. GIGILEWICZ (red.), *Encyklopedia katolicka*, t. 15, Lublin 2011, k. 123-126.

⁵ Patrz: JAN PAWEŁ II, *Listy na Wielki Czwartek 1979-2005*, Kraków 2005.

⁶ Por. M. CHMIELEWSKI, *Duchowość według Jana Pawła II. Studium na podstawie encyklik i adhortacji*, Lublin 2013, s. 15-34.

Negatywny wpływ na obraz kapłaństwa służebnego w Kościele katolickim mają m.in. przemyślane, długotrwałe i skoordynowane ataki medialne, co przyczynia się do spadku liczby powołań oraz jakości kandydatów do kapłaństwa i życia zakonnego. Zagrożenia te znajdują swoje odzwierciedlenie we współczesnej rodzinie, często rozbitej i niepełnej, dotkniętej licznymi patologiami⁷. W procesie tym swój udział mają również świeckie i eklezjalne środowiska edukacyjne i wychowawcze prezentujące poglądy sprzeczne z zasadami etyki i moralności. Kapłani są z ludzi wzięci i dla ludzi ustanowieni (por. Hbr 5,1), dlatego też są obciążeni skutkami kryzysów współczesności. Zachodzi zatem potrzeba głębokiej refleksji nad stylem ich życia w kontekście wysokich wymagań, które stawiają kapłaństwu służebnemu wierni w dobie kryzysu wartości chrześcijańskich. W misję kapłaństwa służebnego w Kościele wpisują się księża sercane z chryzmatem swojego zgromadzenia, zakorzenionym w duchowości ich założyciela Leona Jana Dehona⁸.

Kapłaństwo służebne sercanów wobec współczesnych wyzwań

Istota, natura i tożsamość kapłaństwa służebnego zakorzenionego w kapłaństwie Jezusa Chrystusa pozostają niezienne. Dotykając bowiem najgłębszych pokładów jego istoty, stanowią o jego „być” (*essere*), które znajduje swój wyraz w „działać” (*agere*). Wzajemne ich przenikanie tworzy nierozzerwalną rzeczywistość tożsamości kapłaństwa służebnego, które istnieje w Jezusie Chrystusie – w zbawczej służbie z Nim oraz Kościołem⁹. Kapłan jest człowiekiem kultu, pośrednikiem między Bogiem a człowiekiem, głosicielem słowa, pasterzem wspólnoty, znakiem Chrystusa – *alter Christus*, i Jego przyjacielem. W jedności z biskupem

⁷ Por. JAN PAWEŁ II, *Homilia w czasie Mszy św. odprawionej na lotnisku w Masłowie, Kielce 3.06.1991*, w: *Pielgrzymki do Ojczyzny. Przemówienia, homilie*, Kraków 2005, s. 615-616.

⁸ Por. J. GOGOLA, *Zasady wierności charyzmatowi założyciela*, Kraków 2000, s. 14-290.

⁹ M. KACZMAREK, *Ku doskonałości kapłana. Studium myśli Jana Pawła II*, Częstochowa 1997, s. 29-30.

tworzy czynnik konstytutywny Kościoła lokalnego i powszechnego. Misja kapłana oraz jego tożsamość ma ścisły związek z istnieniem i funkcjonowaniem kapłaństwa powszechnego wszystkich ochrzczonych, a to stanowi fundament każdego kapłaństwa służebnego. Kapłan w swojej misji nie realizuje bowiem własnego mandatu, lecz zlecony mu przez samego Boga, co nie zwalnia go z osobistego zaangażowania apostołskiego w komunii z biskupem, innymi kapłanami oraz wiernymi świeckimi. Obdarowany godnością Chrystusowego kapłaństwa, jest zobowiązany wypełniać swoje posłannictwo odpowiedzialnie poprzez styl życia oraz podejmowane zadania, aby uobecnić w Kościele wciąż obecnego Jezusa Chrystusa. Kapłaństwo służebne w świetle nowej ewangelizacji ma być duszpasterskie. Wymaga zatem od kapłanów nowej gorliwości, metod działania, sposobu przepowiadania oraz świadectwa życia ewangelicznego. Współczesny Kościół i świat potrzebuje kapłanów do głębi przeżywających misterium Chrystusa oraz otwartych na nowe charyzmaty i posługi. Istotnym rysem ich misji są doskonałość posługiwania oraz osobista świętość, oparta na modlitwie, sakramentach i ascezie¹⁰.

1. Kapłan sercanin człowiekiem liturgii i mistagogii

Posynodalna adhortacja papieża Jana Pawła II, rozpoczynająca się od słów: „Dam wam pasterzy według mego serca” (Jr 3,15)¹¹, wskazuje wyraźnie na sercański charakter formacji kapłańskiej, która ma odpowiedzieć na oczekiwania współczesności związane z kapłaństwem służebnym. Liturgia, stanowiąc kontynuację zbawczej misji Chrystusa w Kościele i przez Kościół, zajmuje w życiu kapłana centralne miejsce. Mistagogia zaś wtajemnicza w misteria wiary chrześcijańskiej celebrowanej w liturgii. Ojciec Dehon, ukształtowany przez teologiczno-duchową szkołę duchowości kard. P. Bérulle’a¹², postrzegał liturgię i mistagogię

¹⁰ Por. W. SŁOMKA, *Kapłaństwo*, w: M. CHMIELEWSKI (red.), *Leksykon duchowości katolickiej*, Lublin 2002, s. 394-398.

¹¹ Por. JAN PAWEŁ II, Adhortacja *Pastores dabo vobis* o formacji kapłanów we współczesnym świecie (1992), 1.

¹² Por. Z. UCHNAST, *Bérulle Pierre*, w: F. GRYGLEWICZ, R. ŁUKASZYK, Z. SUŁOWSKI (red.), *Encyklopedia katolicka*, t. 2, Lublin 1976, k. 325-326.

jako miejsce kontemplacji misteriów i stanów Jezusa Chrystusa w kontekście uroczystości i świąt roku liturgicznego¹³. Duchowość kapłańska Dehona, bazująca na pobożności Serca Jezusowego, miała charakter paschalny, ściśle związany z sakramentem Eucharystii, pokuty i pojednania, w którym msza święta zajmowała centralne miejsce.

1.1. Eucharystia

W encyklice *Redemptor hominis* papież Jan Paweł II napisał: „Kościół żyje Eucharystią, żyje pełnią tego Sakramentu, którego zdumiewająca treść i znaczenie tylokrotnie znajdowało wyraz w nauczaniu Kościoła”¹⁴. Eucharystia, jako ofiara, sakrament i pokarm, jest nierozdzielnie złączona z kapłaństwem służebnym, stanowiąc rację jego bytu, gdyż zaistniało ono wraz z nią w momencie jej ustanowienia¹⁵. Dzięki słowom kapłana dokonuje się przeistoczenie chleba i wina w Ciało i Krew Jezusa Chrystusa, aby istnieć jako ofiara w sakramencie Eucharystii. W duchowości kapłańskiej Dehona była ona szczytem życia religijnego ze względu na jej rys wynagradzający. Msza święta, jako uobecnienie ofiary krzyżowej Chrystusa, łączy tę Jego ofiarę z ofiarą kapłana, który w sprawowanej liturgii mszalnej jest ofiarnikiem i ofiarą składaną z samego siebie Bogu *in persona Christi*. Wyjątkowość kapłaństwa służebnego w ofercie eucharystycznej polega na kształtowaniu serca w miłości, która łączy oblację z immolacją w postawie żertwy na wzór Jezusa Kapłana Nowego Przy mierza¹⁶. Chrystus jako Eucharystia jednoczy się z kapłanem, staje się źródłem wynagrodzenia oraz szczytem jego życia¹⁷. Msza święta winna zatem stanowić w życiu duchowym kapłana sercanina główny akt dnia, gdyż jest ona manifestacją najwyższej miłości, dziękczynienia i modlitwy. Ojciec Dehon zalecał swoim kapłanom należyte przygotowanie się do jej

¹³ Por. L. DEHON, *Oeuvres Spirituelles*, t. 2, Andria 1982-1985, s. 256.

¹⁴ JAN PAWEŁ II, Encyklika *Redemptor hominis* o odkupieniu i godności rodzaju ludzkiego (1979), 20.

¹⁵ Por. TENŻE, Encyklika *Ecclesia de Eucharistia* o Eucharystii w życiu Kościoła (2003), 31; L. DEHON, *Oeuvres...*, dz. cyt., t. 2, s. 613-614; t. 3, s. 606; t. 4, s. 241-243; t. 5, s. 311.

¹⁶ Por. E. ZIEMANN, *Być kapłanem...*, dz. cyt., s. 210-215.

¹⁷ Por. L. DEHON, *Notes sur Histoire de ma Vie*, t. 6, Roma 1975-1983, s. 93-94.

sprawowania, dokładne przestrzeganie przepisów liturgicznych, a po jej zakończeniu odprawienie dziękczynienia. Zachęcał też, aby w czasie dnia sprawować ją w sposób duchowy, na wzór komunii duchowej, w łączności z kapłanami, którzy realnie w danym momencie sprawują Najświętszą Ofiarę na ołtarzach całego świata¹⁸.

Poza mszą świętą istotnym rysem kultu Eucharystii w duchowości kapłaństwa służebnego jest adoracja Najświętszego Sakramentu. Ojciec Dehon zalecał kapłanom sercańskim, aby ten wyjątkowy akt kultu praktykowali pół godziny dziennie jako wyraz miłości i wynagradzania Bogu za grzechy ludzi przez Serce Jezusa. Podkreślał, że w życiu Kościoła stanowi ona szczególne posłannictwo, które wymaga gorliwości, wierności i czystości serca. Formą adoracji Jezusa Chrystusa Eucharystycznego są też częste nawiedzenia Go w czasie dnia, a zwłaszcza odmawiana przed tabernakulum liturgia godzin¹⁹. Adoracja eucharystyczna, będąca przedłużeniem sakramentalnej Ofiary Chrystusa, ma kilka wymiarów: międzyosobowy – dialogiczne spotkanie Chrystusa i człowieka, wspólnotowy – znak sakramentalnej obecności Chrystusa w Kościele oraz komunii osób Go adorujących, a także transcendentny – obecność Zmartwychwstałego, który właśnie swoją obecnością afirmuje i przemienia cały wszechświat²⁰. Umiłowanie przez kapłana Eucharystii jako daru Jezusowego Serca dla każdego człowieka stanowi centrum jego życia oraz fundamentalny rys jego obecności w Kościele.

1.2. Pokuta i pojednanie

Sakrament pokuty i pojednania, nazywany też sakramentem nawrócenia, jest ściśle związany z Eucharystią, gdyż prowadzi on do Eucharystii, a ta pogłębia zrozumienie sakramentu pokuty: „Eucharystia

¹⁸ Por. TENŽE, *Oeuvres...*, dz. cyt., t. 7, s. 92-93; TENŽE, *Lettere Circolari*, Bologna 1954, s. 129-131; G. MANZONI, *Una congregazione adoratrice*, DH 58(1983), s. 42-58.

¹⁹ Por. L. DEHON, *Oeuvres...*, dz. cyt., t. 4, s. 363-364; t. 7, s. 94-95.

²⁰ Por. U. CHIARELLO, *L'adorazione eucharistica*, „Dehoniana” 57 (1982), s. 344-345; G. MANZONI, *Per la gloria e la gioia di Dio*, „Dehoniana” 48 (1980), s. 143; A. RYDER, *L'adorazione eucharistica*, „Dehoniana” 4 (1972), s. 18-35; *Konstytucje i Dyrektorium Generalne Zgromadzenia Księżąt Najświętszego Serca Jezusowego* (1991), 31, 83, 79b.

i pokuta stają się w ten sposób jakby dwoistym, a zarazem głęboko spójnym wymiarem autentycznego życia w duchu Ewangelii, życia prawdziwie chrześcijańskiego²¹ – napisał Jan Paweł II w encyklice *Redemptor hominis*. Współczesny świat, zatracając poczucie grzechu, odchodzi też od praktyki sakramentu pokuty. Kapłan, jako sługa pojednania człowieka z Bogiem, działa w tym sakramencie *in persona Christi*. Paschalny charakter tego sakramentu wiąże się z darem Ducha Świętego oraz z władzą udzieloną przez Jezusa Chrystusa Zmartwychwstałego apostołom: „Weźmijcie Ducha Świętego! Którym odpuszczacie grzechy, są im odpuszczone, a którym zatrzymacie, są im zatrzymane” (J 20,22-23). Dzięki temu sakramentowi Bóg w Trójcy Świętej odpuszcza człowiekowi grzechy, przywraca ład w jego duszy, prowadzi do pojednania i zjednoczenia z Nim, dokonuje przemiany ludzkiego serca oraz daje głębokie doświadczenie Bożego miłosierdzia²². Każdy sakrament, zwłaszcza pokuty, jest źródłem łaski i nowym przyjmowaniem Ducha Świętego, który wewnętrznie uzdrawia człowieka i prowadzi go ku doskonałości. Współczesnego kryzysu rozumienia istoty tego sakramentu doświadcza nie tylko spowiadający się, ale też spowiednik. Złożoność tego zagadnienia stawia przed nim zadanie ciągłej odnowy czy to sposobu spowiadania, czy też korzystania z tego sakramentu, wbrew pojawiającej się pokusie zaniedbywania go lub formalizowania²³. Pełniąc posługę szafarza tego sakramentu, kapłan upodabnia się do Chrystusa Dobrego Pasterza szukającego zagubionej owieczki (por. Łk 15,1-7), dobrego Samarytanina (por. Łk 10,30-37) i miłosiernego Ojca (por. Łk 15,11-32). Ta trudna i delikatna posługa wymaga od kapłana wierności, gorliwości, roztropności, dyskrecji, umiejętności rozeznania, stanowczości, umiarkowanej łagodności i dobroci. Ponadto konieczne jest solidne i integralne przygotowanie z zakresu teologii, pedagogiki, psychologii, metodologii dialogu, komunikatywnej znajomości Pisma Świętego. W Liście apostołskim *Nuovo*

²¹ JAN PAWEŁ II, Encyklika *Redemptor hominis* (1979), 20.

²² Por. J. MISIUREK, *Pokuty i pojednania sakrament*, w: E. GIGILEWICZ (red.), *Encyklopedia katolicka*, t. 15, Lublin 2011, k. 1056-1058; JAN PAWEŁ II, *Duchowość kapłana. Katechezy o formacji*, Kraków 2010, s. 67-69.

²³ Por. K. WONS, *Świadek miłosierdzia*, „Pastores” 7 (2000), nr 2, s. 35-36.

millenio ineunte (por. nr 10-11) bł. Jan Paweł II zachęca kapłanów do nowego odkrycia sakramentu pokuty. Bóg objawia w nim swoje miłosierne Serce oraz jedna ze sobą człowieka²⁴. W tej historiozbowczej perspektywie kapłan bardziej potrzebuje Bożego miłosierdzia, niż potrzebują go świeccy, aby stać się czytelnym obrazem Jezusa Chrystusa, który wskazuje innym drogę do nawrócenia i pokuty. Częste przystępowanie kapłana do tego sakramentu stanowi podstawowe narzędzie jego osobistego uświęcenia, a także kształtuje w wiernych pozytywny obraz kapłaństwa służebnego²⁵. *Konstytucje sercanów*, stawiając na czołowym miejscu posługę pojednania ludzi i świata w Chrystusie (por. 2 Kor 5,18), podkreślają potrzebę zapobiegania grzechowi i brakowi miłości w duchu postawy wynagrodzenia²⁶.

2. Kapłan sercanin wzorem doskonałości i świętości chrześcijańskiej

II Sobór Watykański w Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium* poświęcił zagadnieniu świętości piąty rozdział, podkreślając jej powszechność w odniesieniu do wszystkich ochrzczonych. W szczególności jednak sposób są do niej powołani kapłani służebni²⁷ ze względu na swoją godność, wynikającą z unii hipostatycznej łączącej kapłana z Chrystusem Wiecznym Kapłanem oraz ontologiczną świętość przekazaną w sakramencie święceń. Istniejący między nimi związek staje się imperatywem dla kapłana, aby osiągnął w swoim życiu najwyższy stopień świętości moralnej, bazującej na niewyczerpanym źródle tej świętości obecnej w kapłaństwie Jezusa Chrystusa²⁸. Według Dehona, kształtowanie w sobie doskonałości i świętości opiera się na życiu duchowym prowadzącym do zjednoczenia z Bogiem przez ciągłe nawrócenie oraz miłość.

²⁴ Por. JAN PAWEŁ II, List apostolski *Nuovo millennio ineunte* na zakończenie Wielkiego Jubileuszu Roku 2000 (2001), 37.

²⁵ Por. M. CHMIELEWSKI, *Duchowość...*, dz. cyt., s. 218-223.

²⁶ Por. *Konstytucje...*, dz. cyt., 7.

²⁷ Por. W. SŁOMKA, *Duchowość kapłańska*, Lublin 1996, s. 121-132.

²⁸ Por. E. ZIEMANN, *Być kapłanem...*, dz. cyt., s. 129-131.

Uczestnicząc przez chrzest w naturze Bożej, kapłan żyje nowym życiem pod kierunkiem Ducha Świętego, który przez swoje dary uzdalnia go do pełnienia służebnej roli w Kościele i dla Kościoła. Konsekrowany w sakramencie święceń do takiej misji jest zobowiązany do wysokiego stopnia świętości osobistej w celu realizacji zwłaszcza charyzmatu pasterskiego²⁹. Wpływ na rozwój doskonałości i świętości kapłana służebnego kształtuje życie duchowe związane z praktykami religijnymi i pobożnością na każdym etapie jego formacji. Do najważniejszych Dehon zalicza m.in.: skupienie, modlitwę, medytację oraz lekturę duchową³⁰. Modlitwa w życiu kapłana stanowi istotny element jego pobożności, ożywia ducha wiary i miłości oraz warunkuje owocność podejmowanych zaangażowań apostołskich. Jej wzorem jest wstawiennicza i dziękczynna modlitwa Jezusa Chrystusa kierowana do Ojca za siebie oraz innych w postawie skupienia, pokory, żarliwości, głębokiej czci i poddania się Jego woli³¹. Modlitwa kapłana domaga się też systematyczności i stałości przy zachowaniu wierności w wypełnianiu obowiązków wynikających z zadań apostołskich. Zdaniem o. Dehona szczególne miejsce w życiu duchowym kapłana zajmuje liturgia godzin. Publiczny i eklezyjalny charakter tej modlitwy wiąże się z jej wspólnotowym celebrowaniem w zjednoczeniu z Sercem Jezusa oraz w duchowej jedności z Kościołem pielgrzymującym, cierpiącym i chwalebny³².

²⁹ Por. L. DEHON, *Oeuvres...*, dz. cyt., t. 1, s. 562-564; t. 2, s. 89; t. 4, s. 111-112, 147-148, 182-183, 214, 562-564; TENŻE, *Notes sur l'Histoire de ma vie*, t. 3, Roma 1975-1983, s. 17, 192; Katechizm Kościoła katolickiego (1998), 1830-1832.

³⁰ Por. L. Dehon, *Oeuvres...*, dz. cyt., t. 2, s. 238-239, 448; t. 3, s. 168-170, 457-458; t. 4, s. 182-184, 552-554; t. 5, s. 99; t. 7, s. 128; TENŻE, *Lettere...*, dz. cyt., s. 29, 71-85; TENŻE, *Notes...*, dz. cyt., t. 4, s. 198-199; S. FALLEUR, *Cahiers*, „Studia Dehoniana” 10 (1979), s. 51-52; U. CHIARELLO, *Carisma del fondatore e spiritualità dehoniana*, „Studia Dehoniana” 28 (1991), s. 123-128.

³¹ Por. L. DEHON, *Notes...*, dz. cyt., t. 3, s. 182; TENŻE, *Oeuvres...*, dz. cyt., t. 2, s. 233-234, 258, 504-507, 523, 588-589; t. 3, s. 274-278, 445; t. 4, s. 69, 209, 577-578; JAN PAWEŁ II, *Duchowość kapłana...*, dz. cyt., s. 55-57; W. ZYZAK, *Jan Paweł II o kapłańskiej duchowości*, „Duchowość w Polsce” 15 (2013), s. 85.

³² Por. E. ZIEMANN, *Być kapłanem...*, dz. cyt., s. 193-197; BENEDYKT XVI, *Myśli o kapłaństwie. In persona Christi*, Kraków 2009, s. 143-144.

W rozwoju doskonałości i świętości kapłańskiej ważną rolę odgrywa asceza chrześcijańska, a także praktykowanie cnót właściwych życiu kapłańskiemu³³. Asceza kapłana sercanina, mając źródło w misterium krzyża, odzwierciedla postawę obłacji i immolacji Jezusa Chrystusa Ojcu i, antycypowana w Eucharystii, stanowi rys charakteryzujący jego kapłaństwo służebne³⁴. Oprócz wymiaru głęboko duchowego asceza pełni funkcję dyscyplinarną w odniesieniu do czujności zmysłów, namiętności i decyzji woli³⁵. Ostatecznie asceza kapłańska winna rozwijać świętość osobistą, ducha ofiary, radosnej obecności w Kościele oraz zjednoczenie z kapłańskim Sercem Jezusa. W życiu ascetycznym winien też następować rozwój cnót kapłańskich. Ojciec Dehon podkreśla, że ich uosobieniem jest Serce Jezusa³⁶. Według niego, praktykę cnót teologalnych i moralnych wspiera ją m.in.: wyrzeczenie (porządkuje wewnątrz w sferze wolitywnej, intelektualnej i uczuciowej, chroni przed zniewoleniem i przywiązaniami, czyni dyspozycyjnym względem Boga i bliźnich³⁷), czujność i skromność (bronią przed zagrożeniami świata, pokusami, uczą prostoty³⁸), dobroć (pozyskuje drugiego człowieka, jest ikoną Chrystusa Dobrego Pasterza³⁹), bezinteresowność (jest działaniem na rzecz drugiego człowieka bez szukania własnych korzyści⁴⁰), sprawiedliwość (stanowi fundament cnoty religijności oraz relacji z drugim człowiekiem), miłość (jest bazą innych cnót, braterską relacją szukającą dobra bliźniego⁴¹, warunkiem owocnego apostołatu), uległość woli Bożej (stanowi istotny element duchowości

³³ Por. J. GOGOLA, *Teologia komunii z Bogiem. Synteza teologii duchowości*, Kraków 2012⁴, s. 193-221.

³⁴ Por. E. ZIEMANN, *Być kapłanem...*, dz. cyt., s. 213-215.

³⁵ Por. L. DEHON, *Notes...*, dz. cyt., t. 3, s. 143, 191-192; t. 4, s. 192, 197; A. FAVALE, *Il ministero presbiterale*, Roma 1989, s. 322-323.

³⁶ „Serce Jezusa jest słońcem, które nas oświeca niewypowiedzianym pięknem wszystkich cnót, zawartych w nim jako sanktuarium” (por. L. DEHON, *Oeuvres...*, dz. cyt., t. 1, s. 504).

³⁷ Por. E. ZIEMANN, *Być kapłanem...*, dz. cyt., s. 168-169.

³⁸ Por. tamże, s. 169-171.

³⁹ Por. tamże, s. 171-173.

⁴⁰ Por. tamże, s. 173-174.

⁴¹ Por. tamże, s. 174-178.

kapłańskiej, zdanie się na Boga w synowskim zaufaniu⁴²), pokój serca (jest źródłem doskonałości⁴³), pracowitość (wzorowana na św. Józefie Oblubieńcu Maryi, stanowi codzienną troskę o własne utrzymanie, pozwala być stwórczym i zachowawczym w akcie Boga⁴⁴), pokora (jest otwarciem na Boga w poznaniu prawdy o sobie⁴⁵), roztropność (jako jedna z cnót kardynalnych odpowiada za wychowanie i samowychowanie oraz za formę kontaktów z wiernymi⁴⁶). Tak więc cnoty są w duchowości kapłańskiej inspiracją do duchowego rozwoju oraz pasterskiego stylu życia.

3. Kapłan sercanin świadkiem ewangelicznych wartości

Fundament świadectwa ewangelicznych wartości stanowi nauczanie Chrystusa zawarte w Kazaniu na górze (por. Mt 5,3-20). Ich radykalnym wyrazem są rady ewangeliczne podejmowane zwłaszcza przez osoby zakonne i kapłanów w celu naśladowania Jezusa Chrystusa: czystego, ubożego i posłusznego. Ewangeliczna rada czystości w kapłańskim celibacie, będąca warunkiem rozwoju miłości, urzeczywistnia sens oblubieńczy prezbitera w oddaniu się Chrystusowi i Kościołowi. Według Dehona, jest ona cnotą boską, gdyż pozwala pełniej wnikać w misterium Boga i czerpać z Jego miłości. Wzorem jej praktykowania są: Maryja Dziewica, św. Józef oraz św. Jan Apostoł. Czystość, jako szczególny dar Boga dla człowieka, zobowiązuje kapłana do manifestowania tej rady jako sprzeciwu wobec wad jej przeciwnych związanych z ludzką płciowością, a propagowanych współcześnie przez środki masowego przekazu. Dzięki tej radzie kapłan sercanin jest bardziej dyspozycyjny w służbie królestwa Bożego oraz pełnionych zadań w misji Kościoła⁴⁷. Czystość przyjęta i realizowana przez kapłana staje się też w Kościele świadectwem wiary w rzeczywistość nieba, gdzie zbawieni są w pełni zjednoczeni z Bogiem przez miłość.

⁴² Por. tamże, s. 178-180.

⁴³ Por. tamże, s. 181-182.

⁴⁴ Por. tamże, s. 182-183.

⁴⁵ Por. tamże, s. 183-185.

⁴⁶ Por. tamże, s. 185-187.

⁴⁷ Por. tamże, s. 197-200; W. ZYZAK, *Jan Paweł II...*, art. cyt., s. 88.

Ewangeliczna rada ubóstwa świadczy o prymacie świadectwa Chrystusa o Bogu, który jest Najwyższym Dobrem. Stawia też zaporę bogactwu zniewalającemu człowieka i otwiera na wolność wyzwalającą od rzeczy materialnych. Punktem odniesienia dla Dehona w praktykowaniu tej rady jest Święta Rodzina oraz styl jej codziennego życia, a także Chrystus obecny pod postaciami eucharystycznymi. W przypadku kapłana ubóstwo winno być realizowane w wymiarze zewnętrznym i wewnętrznym. Przyjęte przez kapłana, staje się źródłem łaski szczególnie w jego działalności apostołskiej. Papież Jan Paweł II podkreślał, że ma się ono przejawiać w prostym sposobie życia, aby nie tworzyć napięć między posiadającymi a ubogimi. Kapłan ubogi kładzie w swoim życiu nacisk na „być”, nie na „mieć”, aby stać się bliskim każdemu człowiekowi⁴⁸.

Posłuszeństwo w życiu duchowym kapłana, mając wymiar eklezjalny, wiąże się z bezwarunkowym przyjmowaniem woli Bożej. Jeśli się weźmie pod uwagę jego apostołski charakter, realizuje się w strukturze hierarchicznej Kościoła w jedności z papieżem i kolegium biskupów oraz innymi przełożonymi. Jego skuteczność ma pełny wymiar ewangelizacyjny, jeżeli kapłan jest ciągle otwarty na działanie Ducha Świętego. Posłuszeństwo ewangeliczne nie krępuje ducha inicjatywy duszpasterskiej prezbitera, kiedy przyjmuje formę dialogu z przełożonymi. Przeżywanie kapłaństwa sercańskiego charakteryzuje się wymiarem charyzmatycznym w kontekście Chrystusowego *Ecce venio* (por. Hbr 10,7), streszczającego całą duchowość zgromadzenia i misję w Kościele.

4. Kapłan sercanin człowiekiem wspólnoty

Tożsamość kapłaństwa służebnego, oparta na relacji wertykalnej z Chrystusem Najwyższym Kapłanem, kształtuje jego horyzontalne odniesienia do Kościoła i świata. Służebna rola komunii kapłańskiej, wzorowana na wspólnocie Osób Trójcy Świętej, odnosi się zwłaszcza do diecezjalnej wspólnoty prezbiterium z biskupem na czele w łączności z ojcem świętym. Cenny wkład swojego charyzmatu w praktykowanie komunii kapłańskiej wnoszą kapłani diecezjalni. Tworząc jedno prezbiterium

⁴⁸ Por. E. ZIEMANN, *Być kapłanem...*, dz. cyt., s. 200-202.

z duchowieństwem zakonnym, pogłębiają eklezjalny wymiar komunii ożywiany duchem wzajemnej współpracy. Przykładem praktycznej realizacji tego zadania był o. Dehon, który w okresie pracy duszpasterkiej w Saint-Quentin jako kapłan diecezjalny współpracował z licznymi kapłanami zakonnymi, a po erygowaniu zgromadzenia utrzymywał braterskie więzi z kapłanami diecezjalnymi w założonym oratorium⁴⁹. Według Jana Pawła II, wspólnotowe świadectwo życia kapłańskiego stanowi punkt odniesienia dla wiernych świeckich w kształtowaniu komunii małżeńskiej, rodzinnej, parafialnej i diecezjalnej⁵⁰. Ważnym elementem w kształtowaniu wspólnoty eklezjalnej – na bazie duchowości komunii – jest przyjęte i głoszone przez kapłana słowo Boże. Zadanie to związane z misją nauczycielską otrzymaną w sakramencie święceń zobowiązuje go do głoszenia homilii w czasie każdej sprawowanej liturgii, zwłaszcza eucharystycznej, prowadzenia katechezy kerygmatycznej oraz korzystania z dostępnych środków i form głoszenia słowa Bożego uznanych i zalecanych przez Kościół. Cennym wkładem w to dzieło jest niewątpliwie posynodalna Adhortacja apostolska *Verbum Domini* o słowie Bożym i misji Kościoła (2010) papieża Benedykta XVI. Szczególną rolę w tej misji mają pełnić kapłani sercańscy powołani do umiłowania Kościoła jako komunii w apostolskim posłannictwie zbawczym⁵¹. Fundamentalny element tego rysu duchowości kapłańskiej prezentują *Konstytucje* zgromadzenia: „Z Serca Chrystusa, otwartego na Krzyżu, rodzi się człowiek o nowym sercu, ożywiony przez Ducha Świętego, zjednoczony z braćmi we wspólnocie miłości, którą jest Kościół”⁵². Świadectwo ich życia wspólnotowego w kapłaństwie służebnym i zakonnym, oparte na wspólnocie uczniów i pierwszych chrześcijan, stanowi inspirację dla misji budowy jedności w Kościele oraz relacji międzyludzkich.

⁴⁹ Por. tamże, s. 55-62, 254-261.

⁵⁰ Por. W. ZYŻAK, *Jan Paweł II...*, art. cyt., s. 90-91.

⁵¹ Por. E. ZIEMANN, *Być kapłanem...*, dz. cyt., s. 327-329.

⁵² Por. *Konstytucje...*, dz. cyt., nr 3.

Zakończenie

Kapłaństwo służebne, niezmiennie w swej istocie, dostosowuje się do każdej epoki i środowiska, aby pod kierunkiem Ducha Świętego rozpoznawać najgłębsze potrzeby człowieka. Chcąc sprostać temu zadaniu, Kościół trzeciego tysiąclecia potrzebuje księży wiernych tożsamości kapłańskiej, otwartych na rozpoznanie woli Bożej i zgodnie z nią praktykujących nowe formy działalności apostołskiej. Kapłan sercanin, podejmując to wyzwanie współczesności, inspirowany charyzmatem Założyciela i instytutu oraz nauczaniem papieskim, ma kształtować nowy styl kapłaństwa służebnego na bazie głębokiego życia duchowego, a zwłaszcza mądrości i miłości wypływających z Najświętszego Serca Jezusa, Wiecznego Kapłana.

What model of Dehonian priest does the Church need today

Summary

The issue of the priesthood and its mission in the Catholic Church became the subject of care of the Second Vatican Council and of the Popes in the context of numerous crises and of the expectation voiced by the laity. The priest of the Sacred Heart, living the priestly charisma of his Congregation, can contribute to the fruitful revival of this Congregation only when he became the man of liturgy and mystagogy in the sacraments that he celebrates (Eucharist, penance and reconciliation), only when he became the model of Christian perfection, the witness of evangelical values and the model of life in the community of brothers.

Ks. dr Eugeniusz Ziemann, sercanin, wykładowca teologii duchowości SCJ w Wyższym Seminarium Misyjnym Księża Sercanów w Stadnikach; członek Polskiego Stowarzyszenia Teologów Duchowości.

e-mail: eugenio@kr.onet.pl